

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 6 Jild 4

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Науризбаева Нуржамал Қудайбергенова

TURKISTONDA OILA VA NIKOH MUNOSABATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI VA ROSSIYA IMPERIYASI BOSQINIDAN KEYIN MINTAQADA YUZ BERGAN DEMOGRAFIK JARAYONLAR..... 14-22

Ortiqov Yosin Abdulboqiyevich

DUNGANSHUNOSLIK TADQIQOTLARI TARIXSHUNOSLIGI (1990-2023) 23-34

Бобожонова Феруза Хаятовна

СОВЕТ ҲОКИМИЯТИ ДАВРИДА ҚҲЙИ ВА ҲРТА ЗАРАФШОН ВОҲАСИДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИ 35-40

Halimov Tal'at

XX ASRNING 20-30 YILLARIDAGI QULOQLASHTIRISH SIYOSATI VA UNING SALBIY OQIBATLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA) 41-45

Ilhomov Ziyovutdin Adxamovich, Shukurov Rustam Jo'raqulovich

ALEKSANDR BEKOVICH-CHEKASSKIY EKSPEDITSIYASINING BA'ZI TAFSILOTLARI: EKSPEDITSIYANING BOSHLANISHI..... 46-54

Tilavova Shahnoza Salohitdinovna

MA'RIFATPARVARLARNING MATONATLI AYOLI XAYRINISO MAJIDXONOVA (1905-1937) HAYOTI VA FAOLIYATIGA CHIZGILAR 55-59

Жайнаров Обиджон Ҳамид ўғли

XX АСР 20-ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА АДВОКАТУРА ТИЗИМИДАГИ ЎЗГАРИШЛАР (ФАРФОНА ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА) 60-64

Toshpo'latov Mamadali Zaynidin o'g'li

NUROTA TUMANI YOSHLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH YUZASIDAN AMALGA OSHIRILGAN CHORA-TADBIRLARNING TARIXIY TAHLILI (2017-2024) 65-73

Umarov Baxtishod

SOMONIYLAR DAVRIDA BUXORODA ILM-FAN RIVOJI (TARIX VA TIBBIYOT MISOLIDA) .. 74-79

Ўўлдошев Салимжон Валиевич

ИНТЕГРАЦИЯЛАШУВ ЖАРАЁНЛАРИ ВА ХАЛҚ ҲЙИНЛАРИ 80-85

Askarov Azimjon Odiljon o'g'li

O'RTA OSIYODAGI ANGLIYA-ROSSIYA RAQOBATINING TARIXIY KONTEKSTI VA KATTA O'YIN SIYOSATINING VUJUDGA KELISHI 86-91

Eshchanov Hurmat Matnazarovich

O'ZBEKISTON HUDUDI BRONZA DAVRIDA TOPOGRAFIK XUSUSIYATLARNI ETNIK JARAYONLARI KARTOGRAFIYASI..... 92-95

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

O'ZEKISTONDA AHOLI MIGRATSIYASI VA UNGA TA'SIR ETGAN IJTIMOIIYIQTISODIY

Алимханова Низора Алимхановна

ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИДА ТАҲЛИЛИЙ АМАЛЛАРНИ ҚЎЛАШ 279-287

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Jumayev Oybek Maratovich

О‘ЗБЕКISTONDA КАМБАГ‘АЛЛИКНИ QISQARTIRISH DINAMIKASINING IJTIMOY-SIYOSIY JIHATLARI 288-296

Наврўзова Гулчеҳра Нигматовна

ХОЖА АҲРОР ТАЪЛИМОТИДА ИНСОНИЙ ҲАҚИҚАТ МАСАЛАСИ 297-302

Хайридинов Аббосхон Анварович

ҒАРБ МАДАНИЯТИНИ ОММАЛАШИШИГА ИЧКИ ОМИЛЛАР ТАЪСИРИ 303-311

Мухамеджанова Лалихон

АХЛОҚНИНГ ЖАМИЯТДАГИ ТРАНСФОРМАЦИОН ВА БАРҚАРОРЛАШТИРУВЧИ ФУНКЦИЯЛАРИ 312-317

То‘ева Муҳаййо Шuhrat qizi

О‘ЗБЕКISTON RESPUBLIKASINING YANGILANISH JARAYONIDA XOTINQIZLAR INNOVATSION TAFAKKURINI OSHIRISH VA FAOLLASHUVI BORASIDAGI SIYOSATI:UMUMNAZARIY TAHLILLAR 318-322

Ro‘zimurodov Siroj Madatovich

OILANING IJTIMOY-IQTISODIY MUNOSABATLARNI SHAKLLANTIRISHDA MA’NAVIY-AXLOQIY TARBIYANING TA’SIRI 323-326

Ravshanov Ulug‘bek Rahbarovich

AXBOROT GLOBALLASHUVI SHAROITIDA YOSHLARDA MILLIY O‘ZLIKNI TARBIYALASH MASALALARI 327-332

Allayarova Marxabo Mavlanovna

SHAXS BADIY IJODINI SHAKLLANTIRISHNING ESTETIK MUAMMOLARI VA MA’NAVIYAT 333-337

Хашимов Шерахон Жўрахонович

ЎЗБЕКISTON ХАЛҚАРО ИМИДЖИНИНГ ЮКСАЛИШИДА ТИББИЁТ ТУРИЗМИНИНГ ТУТГАН ЎРНИ 338-342

Soatov Rasul Muxitdinovich

BOBORANIM MASHRAV HAYOTI VA IJODIDA TASAVVUFGA DOIR QARASHLAR TAHLILI 343-348

Ashurov Navfal Burxonjon o‘g‘li

MOVAROUNNAHR MIQYOSIDA NASAF SHAHRINING ILMIY-MADANIY ASOSLARI 349-352

Ўразалиева Гулшада Бекнўлатовна

ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ - ЯНГИ ЎЗБЕКISTON СТРАТЕГИЯСИНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШИ 353-358

Xudaynazarov Samad Xudayberdiyevich, Turgunov Azim Turgunovich

JAMIYATNING MA’NAVIY - IJTIMOY RIVOJLANISHIDA O‘ZBEK XALQI MILLIY QADRIYATLARINING O‘RNI 359-364

Received: 20 May 2024
Accepted: 30 May 2024
Published: 19 June 2024

Article / Original Paper

THE PROBLEM OF HUMAN TRUTH IN THE TEACHINGS OF KHOJA AKHRAR VALIY

Navruzova Gulchehra Nigmatovna

Doctor of sciences philosophy, professor. Bukhara engineering technological institute.

Email: premium.progress@mail.ru

Abstract. The article is based on a philosophical analysis of the treatises and rasha of Khoja Ahrar Vali, who turned the teachings of Naqshbandi into a global path-tariqat, about the reality of human truth.

Key words: Khoja Akhror Vali, man, body, spirit, heart, humanity.

ХОЖА АХРОР ТАЪЛИМОТИДА ИНСОНИЙ ҲАҚИҚАТ МАСАЛАСИ

Наврўзова Гулчеҳра Нигматовна

Бухоро муҳандислик-технология институти “Ижтимоий фанлар” кафедраси профессори,
фалсафа фанлари доктори

Аннотация. Мақолада Нақшбандия таълимоти жаҳоний тариқатга айлантирган Хожа Ахрор Валийнинг рисола ва рашҳаларининг фалсафий таҳлили асосида инсонийлик ҳақиқатига оид ғоялари асосланган.

Калит сўзлар: Хожа Ахрор Валий, инсон, тана, рух, қалб, инсонийлик.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I6Y2024N43>

Кириш. Янги Ўзбекистонда Учинчи Ренессанс пойдеворини куриш учун баркамол авлодни ҳалоллик, меҳнатсеварлик, инсонпарварлик, бағрикенглик ва муросяю мадора руҳида тарбиялаш долзарб масаладир. Бу вазифани амалга оширишда ижтимоий фанларнинг ўрни каттадир. Айниқса инсонларни дунёқарашини шакллантиришда асосий рол ўйнайдиган фалсафа фанининг давр талаби асосида янги методология билан ўтишнинг аҳамияти каттадир. Фалсафанинг асосий категорияси инсондир. Фалсафа фани инсон борлиғи, олами билиши, оламга муносабати, ҳаётининг мазмуни масалаларини ўрганadi. Инсон ва инсонийлик тушунчасини тушуниш ва англашда тасаввуф фалсафасининг ўрни каттадир. Тасаввуфнинг Нақшбандия таълимоти жаҳоний тариқатга айлантирган Хожа Ахрор Валийнинг маънавий меросидаги инсон, инсонийлик, инсон ҳақиқатига оид қарашларини ўрганиш баркамоло авлодни тарбиялашнинг асосий вазифасидир.

Адабиётлар таҳлили ва методология. Нақшбандия тасаввуфий таълимоти Баҳоуддин, Шоҳ Нақшбанд, Хожайи Бузург, Балогардон каби номлар билан машҳур бўлган Муҳаммад ибн Муҳаммад Бухорий(1318-1389) асослаган [1,3-6,11-13].

Нақшбандия камолот йўли меъёрдаги, хушёрликга асослангандир[9-10]. Бу таълимот мустақиллик даврида янгича назар асосида ўрганила бошланди. Бу таълимотни жаҳоний тариқатга айлантирган Хожа Ахрор Валий Баҳоуддин Нақшбанд ва унинг шогирдлари қарашларини назарий жиҳатдан ривожлантирди. Мустақиллик даврида Хожа Ахрор ҳаёт йўли ва рашҳалари жамланган “Рашаҳот” асари таржима этилди[17]. Хожа Ахрор таваллудининг 600 йиллигига бағишлаб, унинг рисолалари жамланди, таржима этилиб, “Табаррук рисолалар” номи билан нашр этилди [18]. Хожа Ахрорни тавсифлаган Алишер Навоий[2,14] асарлари нашрдан чиқди. Мустақиллик даврида Хожа Ахрор Валийнинг ҳаёт йўли ва маънавий меросини Ботир Валихўжаев яхши ўрганганлар[7]. Бу манбалар асосида Рахматова Холидахон монографиялар[8,15-16] нашр этиб, диссертация ёқладилар. Хожа Ахрор Валийнинг рисола ва рашҳалардаги инсоний ҳақиқатига оид қарашлари герменевтик услуб асосида таҳлил этилди. Илмий жамоатчиликни тушунишига уйғун қиёсий таҳлиллар асосида масала ёритилди.

Муҳокама. Хожа Ахрор инсонийлик ҳақиқати деган масалага махсус эътибор беради. У – “Инсонийлик ҳақиқати Ҳақ субҳонаҳудан бошқага муҳаббат ва майл аралашмаларидан холи бўлиш” [18:66]- эканлигини ёзади. Хожа Ахрор муҳаббат ва майл инсонда Ҳақга ҳам ғайрга ҳам бўлиши мумкин деб, ғайрнинг зотиға ибодат қилиш ғайрга муҳаббат ва майл эканлигига ва ғайрга мансуб бўлиш ва ҳойу ҳавас этагини ушлашлигини таъкид этади. Хожа Ахрор буни Қуръони Каримдаги Жосия сураси, 23 оят – “Эй Муҳаммад (с.а.в.)! Ҳойу-ҳавасини, орзу-ҳавасини илоҳ қилиб олган кимсани кўрдингиз-ми? У била туриб (Аллоҳға эмас, ўз нафсининг орзусига қул бўлгани учун ҳам) Аллоҳ уни залолатга қолдиради!” асосида изоҳлайди.

Нафс истаги ейиш, кийиш, зеб-зийнат, шаҳват, мол-дунё кабиларга меъёридан ортиқ боғланиш инсонни тубанлаштиради. У мол-дунё, мансаб, нафс истаклари учун ҳайвоний ҳолатга тушади. “Ҳақиқий мақсад одамзот Ҳақдан бошқага гирифтор бўлишдан халос бўлсин”, “Инсонийлик ҳақиқати Ҳақ субҳонаҳудан бошқага гирифтор бўлишдан озод бўлиш”[18:66] эканлигини Хожа Ахрор таъкид этади.

Хожа Ахрорнинг бу таърифларидан маълум бўладики, у инсонни илоҳий сифатли мавжудот дейди ва шунинг учун ҳам илоҳийликка уйғун ҳаракатни унга мос деб ҳисоблайди. Илоҳий сифатли инсон бутун борлиқни Ҳақ назари билан кўради ва уни эъзозлайди. Бундай инсонни назари баланд, ўзи жуда юксак мартабада бўлади.

Хожа Ахрор икки асари “Рисолаи Ҳавроийя” (“Ҳурлар ҳақидаги рисола”) ва “Фикроти Ахрория” да ҳам инсонга нисбатан қуйидаги рубоийни келтиради:

Эй нусхаи номаи илоҳи, ки туи,

Эй оинаи Жамоли Шоҳи, ки туи.

Берун зи ту нест, ҳар чи дар олам ҳаст,

Дар худ биталаб ,ҳар он чи хоҳи, ки туи.[18:374]

Мазмуни:

Илоҳий номанинг нусхаси сенсан,

Шоҳ (Ҳақ) Жамолининг кўзгуси сенсан.

Нимаики оламда бўлса, сендан ташқарида эмас,

Нимани истасанг, ташқиридан эмас ўзингдан изла ўша сенсан[18:24,18:69].

Шунингдек Хожа Аҳрор шу мазмундаги “Ман арафа нафсаҳу фақод арафа Роббаҳу” (“Кимки ўз нафсини таниса, бас у (шундан сўнг) ўз Роббисини танигай” ҳадисини ҳам келтиради.

Хожа Аҳрор инсонийлик ҳақиқатига эришиш учун саъй-ҳаракат, ҳиммат ва вақтга эътиборни зарур, деб ҳисоблаганлар. “Кунларни беҳуда ўтказмаслик керак. Умрни шундай нарсага сарф қилмоқ лозимки, сендан мақсад шул бўлсин. Сенинг камолинг ўшандадир”[18:120121] деб, у ҳар бир инсон ўз ҳаётининг мазмун-моҳиятини, ўз истеъдодини таниши ва жамиятда ўз ўрнини топа олиши лозимлигини уқтиради.

Хожа Аҳрор инсон тана ва руҳдан иборатлиги ва “руҳнинг жасадга гирифтор бўлиши” инсон ҳақиқати эканлигини айтади. Руҳ танага кирганида муқаддас, илоҳий оламда бўлмаган нарсалар унда ҳосил бўлади. Чунки тананинг талабларини нафс акс эттира бошлайди ва турли ҳижоб, парда, боғланишлар пайдо бўлади. Натижада инсон ўз-ўзини англаб, саъй-ҳаракат қилмаса тубанлашиб, залолатга тушиши мумкин.

Натижалар. Инсоний ҳақиқатни Хожа Аҳрор валийларга таяниб, қалб ва руҳ билан боғлайди. Қалб илоҳий ишқу муҳаббатга гирифтор бўлиши лозим дейди. “Маънавий давлат шулки, ўз дилингни шалоғили кавнайдан холи қилмоғингдир”,[18:130] яъни қалб икки дунё боғланишларидан фориғ бўлиши лозим, дейди Хожа Аҳрор. У: “Қалб ул-мўъмин Аршуллоҳил аъзам” – “Мўъмин банданинг қалби Аршуллоҳдан ҳам аъзам” дир ҳадисини келтиради.

Хожа Аҳрор қалбни поклашга эътиборни қаратиб шундай ўғит беради: “Ўзингни фаррош сингари тутмоқ керак. Дилни кавний тааллуқотлар хасу хашагидан тозаламоқ даркор.”[18:138] Хожа Аҳрор фаррошнинг супургиси деб - зикр яъни Ҳақни эслаш эканлигини уқтиради ва шу маънода ёзади:

*Зикр гў, зикр то туро жон аст,
Зиндагийи дил ба зикри Яздон аст.
Чун ту фоний шави зи зикр ба зикр,
Зикри хуфияки, гуфтаанд он аст[18:133].*

Мазмуни:

*Зикр айт, зикр, то тананга жонинг бор,
Қалб тириклиги Яздон-худо зикри биландир.
Сен зикрдан зикргача фоний бўлсанг,
Хуфия зикр айтганлари шудир.*

Хожа Аҳрор фикрича, дил – қалб Ҳаққа огоҳ бўлиш шарафига мушарраф бўлса, дилда ҳеч нарсага ўрин қолмайди у ғафлатдан уйғонади. Огоҳлик ҳақиқийликка далилдир, деб Хожа Аҳрор: “Ҳақиқий саодат мана шу огоҳликдан бошқача бўлмайди”,[18:134] деган ғояни таъкид этади. Бу саодатга эса инсонни Хожа Аҳрор фикрича хожагон-нақшбандия таълимоти муяссар қилиши мумкиндир.

Хожа Аҳрор ғоялари Баҳоуддин Нақшбанднинг қуйидаги ғоялари билан уйғундир:

*Зи ғайрат хонаи дилро зи ғайрат кардаам холи,
Ки ғайратро намешояд дар ин хилватсаро будан[30:19].*

Мазмуни:

*Ғайрат қилиб, дил уйини ғайр (мосиво)дан тозаладим,
Чунки бу хилват саройида ўзга муносиб эмас.*

Хожа Аҳрор шундай айтганлар: “То кўнгулни дунё ва уқбо муҳаббатидан тозаласанг, Ҳазрати Худованди Каримга маҳал бўлмайдур. Зероки, экилган ерга экиб бўлмас ва битилган қоғозга битиб бўлмас.” [18:347] Қалб бошқа нарсаларга боғланса, Хожа Аҳрор уни экилган ер ёки битилган қоғоз каби демоқда. У қалбни асосий вазифаси Ҳақни маҳали – манзил-макони, тажаллий этадиган кўзгуси бўлиши лозим демоқда.

Хожа Аҳрор инсонга турли таърифлар берган. У бир жойда шундай айтади: “Дунёдаги бор нарсаларнинг улуғроғи зоҳирга қараганда одамзоддир. Ва хорроғи кучукдур. Хирадмандлар иттифоқи бирла Ҳақ танигувчи кучук Ҳақни танимаган одамзоддан яхшироқдур” [18:346] Хожа Аҳрорнинг бу фикри қуйидагиларга уйғундир:

*Писари Нуҳ бо бадан биншаст,
Хонадони нубувваташ гум шуд.
Саги асҳоби Каҳф рўзе чанд,
Паи некон гирифтум мардум шуд.*

Мазмуни:

*Нуҳнинг ўғли ёмонлар билан бўлди,
Натижада пайғамбарлик хонадонини йўқотди.
Каҳф асҳоби ити неча муддат,
Яхшилар билан бўлиб, жаннатий бўлди.*

Хожа Аҳрор инсоний ҳақиқатни топишда хотиранинг махсус ўрни борлигига эътибор берган. Инсон камолотида хотиранинг ўрни катта. Тасаввуф аҳли бу масалага махсус эътибор берганлар. Хожагон таълимоти асосчиси Хожаи Жаҳон номи билан машҳур Абдулҳолиқ Ғиждувоний тариқатига киритган ёдкард (хотирга келтириш, эслаш), бозгашт (қайтиш, қайтадан қилинган амалларни эслаб таҳлил этиш), ниғаҳдошт (хотира муҳофафаси, хотирани сақлаш), ёддошт (хотирани тўхтатиш) каби тамойиллар инсон хотирасини мустаҳкамлаш ва асл зарурий нарсаларни ёдда сақлашга қаратилган. Хожагон тариқатининг йирик намояндаси Ҳазрат Азизон номи билан машҳур Хожа Али Рометаний ўзининг “Рисолаи Азизон” асарида инсон камолоти учун зарур бўлган ўн шартдан бири хотирани сақлаш деб ёзади. У инсон хотирасини нафсоний, шайтоний, малакий, раҳмоний бўлишини таъкидлаб, инсон ёмон хотира – шайтоний, нафсонийни ўчириб, йўқотишга ҳаракат қилиши ва малакий, раҳмоний хотирани сақлашга интилиши лозим деб таъкид этади.

Хожагон таълимотидаги ғоялар асосида вужудга келган нақшбандияда ҳам бу тамойиллар тўла қабул қилинди. Нақшбандия таълимотининг йирик вакиллари билан Хожа Аҳрор Валий ҳам асарларида ёдкард, бозгашт, нигоҳдошт, ёддоштни батафсил таҳлил этган. У ўзининг “Анфоси нафийса” (“Нафис нафаслар”, “Нозик латиф иборалар, фикрлар”) рисоласида инсон бор ғайратини Ҳақ – Худони “Ҳар вақт, балки ҳар лаҳза ёдда сақлашга сарф этиши” [18:38] зарур дейди. Буни Хожа Аҳрор маърифатни

ҳосил бўлиши учун асосий сабаблардан бири сифатида “Рисолаи волидия” асарида ҳам кўрсатади.

Хожа Аҳрор Валий инсонни яралишидан мақсад маърифатли бўлиши деб ҳисоблайди. У Қуръони Каримдаги Ва-з-Зориёт сурасининг 56-ояти: “Мен жинлар ва одамларни ўзимга ибодат қилишлари учунгина яратдим”дан мурод маърифатдир деб айтади. “Маърифат эса фақат ботиний амал”[18:27] деб таъкид этади.

Хожа Аҳрор инсон деганда инсонийлик ҳақиқатини англашга эътиборни қаратиши масаласини кўтарган алломадир.

Хулоса. Хулоса қилиб айтиш мумкинки, Хожа Аҳрор Валийнинг инсон, инсонийлик, инсон ҳақиқати ғоялари, инсон фалсафасининг долзарб масалаларини ичига олади. Бу қуйидагиларда намоён бўлади:

– Хожа Аҳрор Валий инсонийлик ҳақиқати деганда ҳақиқий бандалик, яъни фақат Ҳақ, асл билан боғланиб, ўшанга мос уйғун яшашни тушунган.

– У инсоний ҳақиқат учун инсон муҳаббат ва майл – ихтиёри тўла илоҳий бўлишини зарур деган.

– У инсонийлик ҳақиқатга етишда нафс тарбияси, қалб тасфиясининг ўрни муҳимлигини таъкидлаган.

– У инсонийлик ҳақиқатини англаш учун тор доирадаги, нафсоний боғланишларни узиб, бутун оламни илоҳий неъмат сифатида қадрлаш даражаси ва ҳолатига етиш лозим деб ҳисоблайди.

– У инсоний ҳақиқатга етиш учун саъй-ҳаракат, ҳиммат, вақт қадрини билиш, руҳ камолоти ва қалб поклиги, хотира ва огоҳликни муҳим деб таъкид этади.

Хожа Аҳрор Валийнинг инсоний ҳақиқат ҳақидаги ғоясини ҳозирги кунда комил инсон тарбияси жараёнида қўллаш яхши самара беради.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Абул Муҳсин Муҳаммад Боқир ибн Муҳаммад Али. Мақомоти Хожа Баҳоуддин Нақшбанд / Форсийдан таржимон, сўз боши, изоҳ ва луғат муаллифи Маҳмуд Ҳасаний. – Тошкент: Ўзбекистон, 2019. – 335 б.
2. Алишер Навоий. Ҳайратул аброр/Хамса тўла асарлар тўплами. 10 жилдлик. 6 жилд. – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги нашриёт – матбаа ижодий уйи, 2011- 805 б.
3. Баҳоуддин Нақшбанд. Аврод (тўлдирилган иккинчи нашр). Мақола, изоҳ ва шарҳлар муаллифи, таржимон Г.Н Наврўзова. Т.: “Sano standart” нашриёти, 2019. 112 б.
4. Баҳоуддин Нақшбанд. Рубойилар. Бухоро: “Дурдона” нашриёти, 2023 – 84 б.
5. Баҳоуддин Нақшбанд. (Манбалар таҳлили). Тўплаб нашрга тайёрловчи, мақола, изоҳ ва шарҳлар муаллифи. Г. Н. Наврўзова. Т.: “Sano standart” нашриёти, 2019. 256 б.
6. Баҳоуддин Нақшбанд. Ҳикматли сўзлар. Bahouddin Nakshband. Words of wisdom. Ҳикматли сўзларни тўпловчи ва мақолалар муаллифи. Г. Н. Наврўзова, Ҳикматли сўзларни инглиз тилига таржима этувчи З. Расулов. “Sadridin Salim Buxoriy”. “Durdona” nashriyoti. 2020. 52 б.
7. Валихўжаев Б. Хожа Аҳрор тарихи. (Самарқанд ва Самарқандликлар). –Т.: 1994. 96 б.
8. Наврўзова Г.Н., Рахматова Х.Х. Нақшбандия тушунчалари генезиси. – Бухоро: «Бухоро» 2010. 150 б.
9. Наврўзова Г. Нақшбандия тасаввуфий таълимоти ва баркамол инсон тарбияси. – Тошкент: Фан, 2005. – 233 б.

10. Наврўзова Г. Н Нақшбандия – камолот йўли. – Тошкент: Фан, 2007. – 189 б.
11. Наврўзова Г. Баҳоуддин Нақшбанд. (Рисола). Т.: “ABU MATBUOT-KONSALT” нашриёти, 2011. 24 б.
12. Наврўзова Г.Н. Хожа Баҳоуддин Нақшбанд ҳаёти ва маънавий мероси. – Т.: Фан, 2021. – 244 б.
13. Navruzova G.N. Bahauddin Naqshband – the seventh pir of Bukharai Sharif (Noble Bukhara). Islom tafakkuri (Maxsus son), 2020. 5-8-б.
14. Наврўзова Г.Н. Шоҳ Нақшбанд Алишер Навоий тавсифида. Islom tafakkuri (Maxsus son), 2021. 3-9 бет.
15. Раҳматова Х.Хожи Аҳрор Валийнинг ижтимоий-фалсафий қарашлари. – Тошкент: «Adib» нашриёти, 2014. 128 б.
16. Rahmatova X.X. Hoja Ahror Valiy ma’naviy merosida murosa falsafasiga doir g’oyalar tahlili. – Buxoro: Sadridin Salim Buxoriy, 2023. 232 b.
17. Фахруддин Али Сафий. Рашаҳоту айнил-ҳаёт («Обиҳаёт томчилари»): тарихий-маърифий асар / Табдил қилувчилар, нашрга тайёрловчилар: М.Ҳасаний, Б.Умрзоқ. Масъул муҳаррир: Б.Умрзоқ (ЎзРФА Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти). – Т.: Абу Али Ибн Сино номидаги тиббиёт нашриёти, 2004. – 536 б.
18. Хожа Убайдуллоҳ Аҳрор. Табаррук рисолалар. Тошкент: Адолат, 2004. 386 б.
19. Яъқуб Чархий. Рисолаи унсия. (Дўстона суҳбат). Таржимон ва шарҳлар муаллифи. С. Раҳмонов. Самарқанд: “Самарқанд давлат чет тиллар университети” нашриёти, 2022. 78 б.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).